

Валерій БЕЗУС

голова Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ГРОМАДАХ

Енергетика є базою економіки будь-якої громади. Без енергоресурсів неможливий ані економічний, ані соціальний розвиток громад. Ефективність використання енергоресурсів закладає основу конкурентоспроможності громади. Це і конкуренція у якості надання урбаністичних та інфраструктурних послуг, і конкурентні можливості місцевого бізнесу як основи місцевої економіки громади.

В загальному контексті енергоефективності варто не забувати і про можливість використання відновлюваних джерел енергії та місцевих енергетичних ресурсів. Використання енергії сонцю та вітру на віть на місцевому рівні є дуже перспективним. Технології дуже зрілі, що дозволяє суттєво знизити поріг інвестицій. Можливості використання місцевих альтернативних видів палив, таких як, наприклад, відходи деревообробної промисловості, сільгоспвиробництва та агро-переробки, можуть дозволити сформуванню потужний фундамент стратегії сталого розвитку громади.

Особливого значення питання енергоефективності у широкому контексті можливостей надає виклик негайного забезпечення енергетичної безпеки України, незалежності країни та громад від імпортованих енергоресурсів.

Отже, уважне професійне ставлення до видобутку та використання енергії є одним ключових факторів успіху. Таке ставлення забезпечують сучасні системи енергетичного менеджменту.

Закон України «Про енергетичну ефективність» [1] визначає систему енергетичного менеджменту як систему управління, що визначає енергетичну політику та цілі, енергетичні завдання, плани дій та процеси для досягнення цілей та енергетичних завдань.

Вказаний Закон України, вперше в історії держави, визначає органи місцевого самоврядування в якості суб'єкту управління у сфері енергетичної ефективності. Такі органи, згідно з Законом, у межах своїх повноважень:

- розробляють та затверджують місцеві енергетичні плани;
- затверджують місцеві цільові програми енергоефективності;
- приймають рішення щодо впровадження систем енергетичного менеджменту;
- мають право створювати місцеві цільові фонди для фінансової підтримки місцевих енергетичних планів, місцевих цільових програм енергоефективності, енергоефективних заходів та здійснюють контроль за використанням коштів таких фондів;
- реалізують енергоефективні заходи у відповідних населених пунктах, здійснюють контроль за виконанням таких заходів за умови, що такі заходи фінансуються з місцевих бюджетів;
- здійснюють моніторинг результатів упровадження енергоефективних заходів;

– здійснюють інші повноваження, визначені законом.

Системи енергетичного менеджменту, відповідно до Закону, впроваджуються з метою:

- аналізу споживання паливно-енергетичних ресурсів;
- планування, реалізації та моніторингу результатів впровадження енергоефективних заходів;
- досягнення цілей Національного плану дій з енергоефективності;
- виконання інших заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності споживачів енергії.

Системи енергетичного менеджменту впроваджуються відповідно до вимог національних стандартів України, гармонізованих з міжнародними стандартами, зокрема, групою стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) щодо систем енергетичного менеджменту ISO серії 50000 [2].

Основою ISO 50001 (Energy management systems – Requirements with guidance for use) є модель безупинного вдосконалення системи менеджменту, яка також використовується для інших добре відомих стандартів, таких як ISO 9001 та ISO 14001 [3; 4]. На думку розробників стандарту, це полегшує інтегрування енергетичного менеджменту до загальної системи управління, спрямованої на покращення якості та екологічний менеджмент.

ISO 50001 встановлює «рамкову структуру» вимог до організацій (framework of requirements):

- розробити політику ефективнішого використання енергії;
- визначити цілі та завдання, які б відповідали розробленій політиці;
- використовувати дані, щоб краще розуміти та приймати рішення щодо використання енергії;
- вимірювати результати;
- перевіряти, наскільки добре працює політика;
- безупинно покращувати енергетичний менеджмент [3].

Важливо також зазначити, що упровадження вимог ISO 50001:2018 сприяє прогресу у досягненні чотирьох Цілей сталого розвитку ООН 2030, що має позитивний вплив на забезпечення стійкості та сталий розвиток територій і громад (рис.).

Рис. 1. Перелік Цілей сталого розвитку ООН 2030, досягненню яких сприяє упровадження вимог ISO 50001:2018 [4]

До зазначених чотирьох цілей належать:

- ціль 7: Відновлювана енергія;
- ціль 11: Сталий розвиток міст та спільнот
- ціль 12: Відповідальне споживання
- ціль 13: Боротьба зі зміною клімату [5].

У 2019 році національним Технічним комітетом зі стандартизації ТК-48 «Енергозбереження» підготовлено гармонізований стандарт ДСТУ ISO 50001:2020 (ISO 50001:2018, IDT) «Системи енергетичного менеджменту. Вимоги та настанова щодо використання», який був прийнятий та набув чинності з 15 вересня 2020 року [2].

Для забезпечення належного функціонування системи енергетичного менеджменту, Закон зобов'язує електропостачальників, постачальників природного газу, теплопостачальні організації надавати за запитом органу місцевого самоврядування інформацію про обсяги поставленої ними енергії та інформацію про спожиту енергію споживачами, розміщеними в межах території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, з урахуванням законодавства про захист персональних даних та забезпечення комерційної таємниці.

Важливо, щоб робота системи енергетичного менеджменту конкретної громади спиралася на ключові стратегічні документи розвитку такої громади, і перш за все – на План дій сталого енергетичного розвитку громади. Очевидно, система енергетичного менеджменту громади має бути ваговою компонентою стратегічного менеджменту загальної системи врядування громади.

Список використаних джерел

1. Про енергетичну ефективність Закон України «Про енергетичну ефективність» № 1818-IX від 21 жовтня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>.

2. Керівництво з впровадження системи енергетичного менеджменту відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 50001:2018 ; авт.: А. Чернявський, Є. Іншеков, К. Яшина, О. Бориченко, О. Соловей, П. Пертко. Проєкт UNIDO/GEF «Впровадження стандарту систем енергоменеджменту в промисловості України», 2021. 137 с. URL: http://www.ukriee.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/EnMS-Practical-Guide-2021_Ukraine_ukr.pdf.

3. ISO 50001 Energy management. URL: <https://www.iso.org/iso-50001-energy-management.html>.

4. ISO 50001:2018 Energy management systems – Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/standard/69426.html>.

5. Цілі сталого розвитку. ООН Україна. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>.

Отримано редакційною колегією: 21.02.2022.